

Perustuslakivaliokunta

Perjantai 5.6.2020 klo 9.00—12.20

Läsnä

puheenjohtaja Johanna Ojala-Niemelä sd
varapuheenjohtaja Antti Häkkänen kok
jäsen Outi Alanko-Kahiluoto vihr
jäsen Bella Forsgrén vihr
jäsen Maria Guzenina sd
jäsen Olli Immonen ps
jäsen Hilkka Kemppe kesk (7, 8, 9, 10) (6 osittain)
jäsen Mikko Kinnunen kesk
jäsen Anna Kontula vas
jäsen Markus Lohi kesk
jäsen Jukka Mäkinen ps
jäsen Sakari Puisto ps
jäsen Wille Rydman kok (7, 8, 9, 10) (6 osittain)
jäsen Heikki Vestman kok (7, 8, 9, 10) (6 osittain)
varajäsen Johannes Koskinen sd
varajäsen Leena Meri ps

Sihteerit

valiokuntaneuvos Matti Marttunen
valiokuntaneuvos Mikael Koillinen
valiokuntaneuvos Liisa Vanhala

1. Nimenhuuto

Toimitettiin nimenhuuto. Läsnä oli 13 jäsentä.

2. Päätösvaltaisuus

Kokous todettiin päätösvaltaiseksi.

3. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 71/2020 vp

Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava työelämä- ja tasa-arvovaliokunnalle.

Pöytäkirja PeVP 43/2020 vp

Valiokunta hyväksyi asiantuntijasuunnitelman. Kutsutaan kuultaviksi: työ- ja elinkeinoministeriön edustaja, professori Olli Mäenpää ja professori Janne Salminen.

4. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi lääkelain, lääkkeiden velvoitevarastoinnista annetun lain ja tartuntatautilain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 80/2020 vp

Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava sosiaali- ja terveysvaliokunnalle.

Valiokunta hyväksyi asiantuntijasuunnitelman. Kutsutaan kuultaviksi: sosiaali- ja terveysministeriön edustaja, professori Veli-Pekka Viljanen, professori Tuomas Ojanen ja professori Janne Salminen.

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi perusopetuslain ja Helsingin eurooppalaisesta koulusta annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 86/2020 vp

Ennakkokäsittely

Valiokunta hyväksyi asiantuntijasuunnitelman. Kutsutaan kuultaviksi: opetus- ja kulttuuriministeriön edustaja, professori Tuomas Ojanen, OTT, yliopistonlehtori Anu Mutanen ja professori (emeritus) Teuvo Pohjolainen.

6. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle komission ehdotuksesta Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi eurooppalaisesta kansalaisaloitteesta annetussa asetuksessa (EU) 2019/788 säädettyjä tuenilmausten keräämis- ja tarkastusvaiheen sekä aloitteiden tutkimusvaiheen määraaikoja koskevista väliaikaisista toimenpiteistä covid-19-tilanteen vuoksi (väliaikainen kansalaisaloiteasetus)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 21/2020 vp

Asia on saapunut perustuslakivaliokuntaan lausunnon antamista varten. Lausunto on annettava suurelle valiokunnalle.

Valiokunta hyväksyi asiantuntijasuunnitelman. Kutsutaan kuultavaksi: oikeusministeriön edustaja.

7. Valtioneuvoston kirjelmä eduskunnalle yhteisen kriisinratkaisurahaston yhteisen varautumisjärjestelyn aikaistetusta käyttöönotosta ja muutoksista valtiosopimukseen vakaumaksujen siirrosta yhteiseen kriisinratkaisurahastoon ja rahasto-osuuksien yhdistämisestä (vakaumaksuja koskevan sopimuksen muuttaminen)

Valtioneuvoston U-kirjelmä U 15/2020 vp

Asiantuntijalausunto U 15/2020 vp PeV 05.06.2020 neuvotteleva virkamies Tuukka Taipale, valtiovarainministeriö Asiantuntijalausunto A 7

Asiantuntijalausunto U 15/2020 vp PeV 05.06.2020 professori Päivi Leino-Sandberg Asiantuntijalausunto B 7

Pöytäkirja PeVP 43/2020 vp

Valiokunnassa olivat kuultavina:

- neuvotteleva virkamies Tuukka Taipale, valtiovarainministeriö, liite
- professori Päivi Leino-Sandberg, liite

Valiokunta päätti lisäasiantuntijoista. Päätettiin pyytää valtiovarainministeriön lausunto EVM:n mukaisesta ehdollisuudesta.

Valiokunta aloitti valmistavan keskustelun.

8. Valtioneuvoston selvitys: EU:n elpymissuunnitelma; MFF+ ja elpymisväline

Valtioneuvoston E-selvitys E 64/2020 vp

Asiantuntijalausunto E 64/2020 vp PeV 05.06.2020 valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti, oikeuskanslerinvirasto Asiantuntijalausunto A 8

Asiantuntijalausunto E 64/2020 vp PeV 05.06.2020 professori Päivi Leino-Sandberg Asiantuntijalausunto B 8

Asiantuntijalausunto E 64/2020 vp PeV 05.06.2020 professori Tuomas Ojanen Asiantuntijalausunto C 8

Ennakkokäsittely

Valiokunnassa olivat kuultavina:

- neuvotteleva virkamies Jussi Lindgren, valtioneuvoston kanslia
- EU-erityisasiantuntija Joanna Tikkanen, valtioneuvoston kanslia
- lainsäädäntöneuvos Johannes Leppo, valtioneuvoston kanslia
- budjettineuvos Seija Kivinen, valtiovarainministeriö
- budjettineuvos Panu Kukkonen, valtiovarainministeriö
- valtioneuvoston oikeuskansleri Tuomas Pöysti, oikeuskanslerinvirasto
- professori Päivi Leino-Sandberg
- professori Tuomas Ojanen

Valiokunta aloitti valmistavan keskustelun.

Valiokunta hyväksyi kannanoton:

Perustuslakivaliokunta kiinnittää huomiota siihen, että nyt arvioitavaan kirjelmään sisältyy sisällöllisesti ja ajallisesti laaja vaiteliaisuuspyyntö. Eduskunnalta pyydetään perustuslain 50 §:n 3 momentin perusteella vaiteliaisuutta asian käsittelyssä, jotta voidaan turvata Suomen neuvottelutavoitteet. Vaiteliaisuuspyyntö kohdistuu siten eduskunnalle lähetettyyn asiaan liittyvään asiakirja-aineistoon kokonaisuudessaan. Vaiteliaisuuspyynnön keskon osalta valtioneuvoston kanslia katsoo, että peruste vaiteliaisuuden ylläpitämiselle on olemassa siihen saakka, kunnes rahoituskehysneuvottelut neuvostossa on saatettu päätökseen.

Perustuslain 50 §:n 3 momentin mukaan valiokunnan jäsenten on noudatettava sitä vaiteliaisuutta, jota valiokunta katsoo välttämättömästä syystä asian erityisesti vaativan. Käsiteltäessä Suomen kansainvälisiä suhteita tai Euroopan unionin asioita valiokunnan jäsen-

Pöytäkirja PeVP 43/2020 vp

ten on kuitenkin noudatettava sitä vaiteliaisuutta, jota ulkoasiainvaliokunta tai suuri valiokunta valtioneuvostoa kuultuaan on katsonut asian laadun vaativan.

Eduskunnan työjärjestyksen 43 a §:n 3 momentin mukaan salassa pidettäviä ovat sellaiset asiakirjat, jotka kuuluvat valiokunnan perustuslain 50 §:n 3 momentin nojalla päättämän vaiteliaisuuden piiriin. Valtioneuvoston vaiteliaisuuspyyntöä valiokunnan käsiteltävänä olevassa Suomen kansainvälisiä suhteita koskevassa tai Euroopan unionin asiassa noudetaan, kunnes asianomainen valiokunta on tehnyt päätöksen pyynnön johdosta.

Eduskunnan työjärjestyksen 43 c §:n 1 momentin mukaan valiokunnan jäsen tai virkamies ei saa paljastaa asiakirjan salassa pidettävää sisältöä tai tietoa, joka asiakirjaan merkittynä olisi salassa pidettävä, taikka seikkaa, josta valiokunta on tehnyt perustuslain 50 §:n 3 momentin mukaisen vaitiolopäätöksen.

Perustuslakiuudistuksen esitöissä korostettiin sitä seikkaa, että perustuslain 50 §:n salassapitoa merkitsevien säännösten tulkinnassa välttämättömiä syitä arvioitaessa tulkinnallisena lähtökohtana on pidettävä vastaavanlaisia syitä kuin perustuslain 12 §:n 2 momentissa on vaadittu säädettyä lailla rajoituksia viranomaisen hallussa olevien asiakirjojen julkisuudelle (HE 1/1998 vp, s. 99). Salassapitosäännöksiä on tulkittava poikkeuksena pääsäännöstä suppeasti (PeVL 43/1998 vp). Julkisuuden rajoituksen sitominen välttämättömään merkitsee, että julkisuuden rajoituksen on kohdistuttava vain sekä sisällöllisesti että ajallisesti välttämättömään. Perustuslakivaliokunnan mielestä sanottu ei menetä merkitystään suuren valiokunnan arvioidessa vaiteliaisuuden alaa ja kestoja perustuslain 50 §:n 3 momentissa tarkoitettulla tavalla asian laadun kannalta (ks. myös SuVL 2/2008 vp, s. 4/I).

Suuri valiokunta on perustuslakivaliokunnalle antamassaan lausunnossaan eduskunnan perustuslaissa turvatun tiedonsaantioikeuden toteutumisesta kiinnittänyt huomiota siihen, että on ollut tilanteita, joissa riittävästi täsmentämätön vaiteliaisuuspyyntö ja -määräys on tarpeettomasti vaikeuttanut julkista keskustelua tärkeästä asiasta (SuVL 4/2020 vp, s. 4). Perustuslakivaliokunta kiinnittää suuren valiokunnan huomiota vaiteliaisuuden alan sitomiseen perustuslain edellyttämällä tavalla välttämättömään sekä ajallisesti että sisällöllisesti. Perustuslakivaliokunnan mielestä valtioneuvoston vaiteliaisuuspyyntö on erityisesti asian merkitys huomioiden laajuudeltaan ja kestoiltaan perustuslain kannalta ongelmallinen. Vaiteliaisuuspyynnössä on yksilöitävä, mitkä asiakirjan sisältämät tiedot edellyttävät vaiteliaisuuden noudattamista ja rajattava vaiteliaisuuspyyntö koskemaan ainoastaan näitä tietoja (ks. myös Valtioneuvoston esittelijän käsikirja 2017, s. 102 ja Eduskunnan ja valtioneuvoston yhteistoiminta Euroopan unionin asioiden kansallisessa valmistelussa OM 57/2011, s. 37). Perustuslakivaliokunnan mielestä nyt käsillä olevassa asiassa perustuslain 50 §:n 3 momenttiin ei voida perustaa valtioneuvoston pyynnön mukaista laajaa, erittelemätöntä ja pitkäkestoista vaiteliaisuutta.

Perustuslakivaliokunta pitää myös selvänä, että vaiteliaisuuteen eduskunnan työjärjestyksen 43 a ja 43 c §:ssä liitetty asiakirjaan kohdistuva salassapitovelvollisuus ei estä asiakirjan käsittelyä perustuslakivaliokunnan vakiintuneessa asiantuntijamenettelyssä valiokunnan suorittaessa siihen tukeutuvaa perustuslain 74 §:n mukaista perustuslainmukaisuuden valvontatehtävää.

Pöytäkirja PeVP 43/2020 vp

Perustuslakivaliokunta toteaa, että käsiteltävän asiakokonaisuuden valtiosääntöoikeudellinen arviointi ei välttämättä tule toteutetuksi siinä määräajassa, jolloin asiaa koskevat EU-neuvottelut jatkuvat.

Perustuslakivaliokunnan tehtävänä on perustuslain 74 §:n mukaisesti antaa lausuntonsa sen käsittelyyn tulevien lakiehdotusten ja muiden asioiden perustuslainmukaisuudesta sekä suhteesta kansainvälisiin ihmisoikeussopimuksiin. Perustuslakivaliokunta on perustuslainmukaisuuden ensisijainen tulkitsija ja perustuslainmukaisuutta koskevat kannanotot sitovat niin eduskunnan muita valiokuntia kuin valtioneuvostoa. Perustuslain tulee ohjata valtioneuvoston kannanmuodostusta EU-lainsäädännön valmistelussa (PeVL 23/2018 vp, s. 4, PeVL 20/2017 vp, s. 6). Perustuslakivaliokunta edellyttää, että Suomi ei tosiasiallisesti miltei osin sitoudu neuvotteluissa ehdotukseen ennen kuin asian perustuslakiarviointi on saatu asianmukaisesti toteutettua.

9. Muut asiat

Muita asioita ei ollut.

10. Seuraava kokous

Ilmoitettiin, että valiokunnan seuraava kokous on tiistaina 9.6.2020 klo 10.30.

Pöytäkirjan vakuudeksi

Valiokuntaneuvos Matti Marttunen